

EL maailmas

Euroopa Liidu välispoliitika

Sisukord

Maailmapartner	3
Hoogne areng	5
Kaubandus aitab kaasa majanduskasvule	8
Tulevikku suunatud välis- ja julgeolekupoliitika	11
Abikäsi	13
Humanitaarabi	15
Üleilmastunud ja tihedalt seotud	17
EL ja tema naabrid	20
Loe lisaks	22

Maailmapartner

Euroopa Liit on oma rahvaarvu poolest, mis ulatub peaaegu 500 miljonini, Hiina ja India järel kolmandal kohal maailmas. Euroopa Liit on juba ainuüksi oma suuruse tõttu arvestatav jõud maailmas nii majanduslikus, kaubanduslikus kui finantsilises mõttes. ELi osatähtsus maailmakaubanduses on kõige suurem ja seal toodetakse veerand kogu maailma rikkusest.

Suuruse ja majandusliku võimsusega kaasnevad kohustused. Euroopa Liit on

kõige heldem finantsabi ja nõuannete andja vaesematele riikidele. Tänapäeva keeruka ja hapra maailmakorra tõttu tegeleb EL järjest enam konfliktide ärahoidmise, rahuvalve ja terrorismi vastu võitlemisega. Ta toetab Iraagi ja Afganistani ülesehitamist. Euroopa Liit on haaranud juhtrolli ülemaailmse soojenemise ja kasvuhoonegaaside heitmetega seotud probleemide lahendamisel.

*Joogivee kättesaadavus
on ELi arenguabi prioriteet.*

© ECF, Lefebvre

Pehme jõud

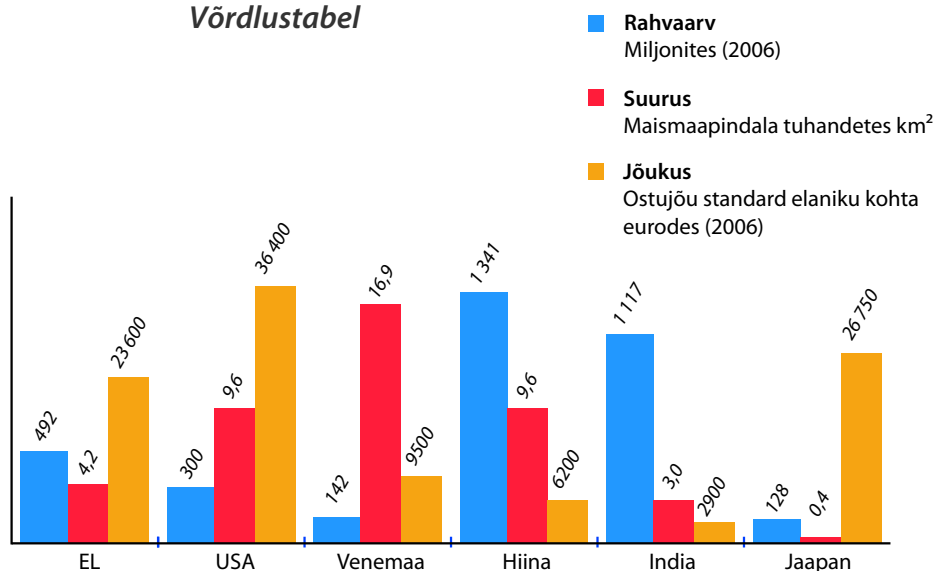
Kuna Euroopa Liit ühendab ühte maailmajagu, soovib ta luua tihedaid suhteid naabritega, et vanu kunstlikke jaotusi ei asendataks uutega. Olles nüüdseks taganud oma kodanikele stabiilsuse ja majandusliku õitsengu, tahab EL teha maailmas, kus kõik on omavahel seotud, teistega koostööd, et levitada avatud turgude, majanduskasvu ning sotsiaalsel vastutusel ja demokraatial põhineva poliitilise süsteemiga kaasnevaid eeliseid.

EL ei püüa oma süsteemi teistele peale suruda, kuid ta on teadlik oma väärtustest. ELi liikmesust võib taotleda iga demokraatlik Euroopa riik. Vähesed on otsustanud valida teise tee. 50 aasta

jooksul on EL ühendanud 27 riiki, kes on ühiseid huvisid silmas pidades edukalt koondanud oma majanduslikud ja poliitilised ressursid, olles nii koostöö ja lõimumise eeskujuks muude piirkondade riikidele.

EL lähtub oma tegevuses nii mõistlikust omakasust kui ka ülemaailmsest solidaarsusest. Planeedil, kus kõik on järjest enam omavahel seotud, tähendab kogu maailma majandusarengu ja poliitilise stabiilsuse toetamine iseenda tulevikku investeerimist. Aidates teisi, aitab EL muuta oma kodanike elu ohutumaks. Mitmepooluseline maailm on saamas tegelikkuseks ja ELi liikmesriigid peavad rääkima ühel häälel, kui nad soovivad, et neid kuulda võetaks.

Võrdlustabel

Allikad: Eurostat, Maailmapank.

Hoogne areng

Kui EL 1950. aastatel loodi, seati eesmärgiks ühendada Euroopa riigid ja rahvad, nagu nad olid kujunenud Teise maailmasõja tulemusel.

ELi välissuhteid oli vaja arendada peamiselt kahel põhjusel. Kui esialgsed kuus ELi riiki kaotasid omavahelised kaubandustõkked, pidid nad ühiselt korraldama oma kaubandussuhteid teiste riikidega. Selle tulemusel tekkis ühine kaubanduspoliitika, esimene valdkond, kus ELi riigid ühistest huvidest lähtudes loovutasid osa oma suveräänsusest. Samal ajal leppisid liikmesriigid kokku kanda ühiselt osa oma endiste kolooniate (eriti Aafrikas olevate asumaade) abistamise kuludest pärast nende iseseisvumist.

ELi on astunud uued liikmed ja liit on võtnud endale rohkem kohustusi. Seepärast on EL pidanud veelgi täpsemalt määratlema oma suhted ülejäänud maailma ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

Ühine väliskaubanduspoliitika on Euroopa Liidu ja ülejäänud maailma omavahelistes suhetes võtmetähtsusega. EL toimib kahel üksteist täiendaval tasandil. Esiteks tegeleb ta Maailma Kaubandusorganisatsioonis (WTO) aktiivselt mitmepoolse rahvusvahelise kaubandussüsteemi eeskirjade kehtestamisega, tehes seda koos partneritega kogu maailmast. Teiseks peab Euroopa Liit iseseisvalt läbirääkimisi kahepoolsete kaubanduslepingute sõlmimise üle riikide ja piirkondadega. EL pöörab erilist tähelepanu sellele, et arengumaadest pärit toodetel oleks lihtne juurdepääs ühenduse turule, ning toetab arengut kaubandussuhete kaudu.

Finants- ja tehnilist abi, mis oli esialgu Aafrikale keskendunud, laiendati 1970. aastatel Aasiale, Ladina-Ameerikale ning Vahemere lõuna- ja idapoolsetele riikidele. Sel ajal hakkas Euroopa Liit andma humanitaarabi ka loodus- ja inimete põhjustatud katastroofide ohvritele kogu maailmas.

© Bilderbox.com

*EL teeb teiste riikidega koostööd
keskkonnastandardite
kehtestamiseks.*

Enam kui kaubandus ja abi

ELi lepingud maailma eri paigust pärit partneritega ei piirdu ainult kaubanduse ja tavapärase arenguabiga. Lepingud hõlmavad majandusreformide, tervishoiu- ja haridus-, infrastruktuuriprogrammide toetusi ning mõnel juhul

koostööd sellistes valdkondades nagu teadus- ja arendustegevus ning keskkonnapoliitika. Kõnealuste lepingute raames on võimalik arutada ka poliitilisi küsimusi, nagu demokraatia ja inimõigused. Hiljutistes lepingutes sisaldub ka partnerite kohustus keelustada massihävitusrelvad.

Pikaajaline partnerlus

Kuna Tansaania on üks maailma vähim arenenud riike, on kogu tema eksport Euroopa Liitu (v.a relvad ja laskemoon) tollimaksust vabastatud. Tansaania on ka üks ELi 79 partnerist Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riikide rühmast, kellele laieneb Cotonou kaubandus- ja abileping. EL on Tansaania suurim välisturg, kuhu suundub rohkem kui 50% Tansaania ekspordist, samal ajal kui Euroopa Liidust tuleb veidi üle 20% Tansaania impordist, mille moodustavad peamiselt kapitalikaubad ja seadmed. EL toetab Tansaaniat üle 100 miljoni euroga aastas. ELi rahastatud projektid on keskendatud transpordi infrastruktuurile, haridusele, veevarustusele, keskkonnale, AIDSi-ennetusele ning hea valitsemistava toetamisele.

Uue mõõtmelise lisamine

EL on 1992. aasta Maastrichti lepingust tulenevalt tegelenud ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) väljatöötamisega, et tegutseda koos, kui on kaalul Euroopa Liidu kui terviku huvid. ÜVJP oluliseks osaks on saamas kaitse, sest EL töötab selle nimel, et saavutada ja tagada stabiilsus kogu maailmas. Tegeledes terrorismi, rahvusvahelise kuritegevuse, narkokaubanduse, ebaseadusliku sisse- rände ja selliste ülemaailmsete küsimus- tega nagu keskkond, teeb Euroopa Liit tihedat koostööd teiste riikide ja rahvus- vaheliste organisatsioonidega.

Euroopa Liidu välissuhete arendamine on dünaamiline protsess: EL peab oma välispoliitika kujundamisel arvestama ka teatavate väliste jõududega. Nende hulka kuulub süvenev vastastikune majanduslik sõltuvus, mis tuleneb maailma eri paigus avalduvast turu liberali- seerimise lainest, ülemaailmsest kom- munikatsioonirevolutsioonist ning kiire- mast tehnoloogilisest arengust. EL on pidanud ajakohastama oma prioriteete, võttes arvesse üha tihedamat rahvusva- helist konkurentsi, suuremaid piiriüle- seid investeringuvooge ning kasvavat nõudlust toorme, eelkõige nafta ja gaasi järele.

Kaubandus aitab kaasa majanduskasvule

Euroopa Liit on maailma suurim kaubandusjõud, kelle arvel on peaaegu 20% kogu maailma ekspordist ja impordist. ELi suurim kaubanduspartner on Ameerika Ühendriigid, kellele järgnevad Hiina ja Venemaa. Kahepoolsete üleatlandiliste kaubavoogude väärtuseks on ligikaudu 400 miljardit eurot aastas.

Avatud kaubavahetus ELi liikmete vahel on toonud kaasa ühtse Euroopa turu, kus valitseb inimeste, kaupade, teenuste

ja kapitali vaba liikumine. Seepärast võtab Euroopa Liit juhtrolli kaubanduse edasise liberaliseerimise edendamisel maailma tasandil nii rikaste kui ka vaeste riikide hüvanguks. Kaubandussanktsioonid – nt kaubandussoodustuste kaotamine või kauplemise vähendamine või peatamine partneriga, kes rikub inimõigusi või muid rahvusvahelisi käitumisnorme – on samuti Euroopa välispoliitiline meede.

Vaba ja õiglane

Kõige ilmsem kaubanduse vabaklaskmise viis on vähendada riikide poolt kaupade suhtes kohaldatavaid imporditollimakse või -kvoote või kaotada need sootuks. Sel juhul saavad nii kodu- kui välismaised tarnijad avalikult hindade ja kvaliteedi poolest konkureerida. Kuid on olemas ka varjatud või „tehnilised“ kaubandustõkked, mille kaudu püüavad valitsused ja äriühingud saada teiste ees ebaõiglasi eeliseid. Kõnealused ebaõiglased kaubandustavad on järgmised:

- kaupade müümine välisturgudel alla omahinna või kodumaise hinna, näiteks nende riikide tootjate kõrvaletõrjumiseks nende koduturul – nn dumping;
- äriühingutele, sealhulgas oma riigi juhtivatele ettevõtetele riigieelarvest subsidiumide maksmine, et anda neile ekspordi- või siseturul ebaõiglane eelis;
- riigihankelepingute hoidmine kohalikele äriühingutele, ehkki välisriikide pakkujad esitavad paremaid pakkumisi;
- intellektuaalomandi õiguste (kaubamärgid ja autoriõigused) eiramine piraat- või võltsitud kaupa tootes, mida müüakse esmase tootja kehtestatud hindadest odavamalt.

Mängureglid

Selleks, et kaubavahetusest saaksid kasu kõik osapooled, peab see olema vaba ja õiglane ning seda peavad reguleerima ühesugused läbipaistvad ja ühiselt kokku lepitud eeskirjad. EL toetab kindlalt Maailma Kaubandusorganisatsiooni, mis kehtestab ülemaailmse kaubanduse arendamise ja kõikide osaliste õiglase kohtlemise tagamise eeskirju. See süsteem pole täiuslik, kuid tagab rahvusvahelise kaubanduse teatava läbipaistvuse ja õiguskindluse.

Peale selle näeb WTO ette vaidluste lahendamise korra juhuks, kui kahe või enama kaubanduspartneri vahel tekivad otsesed vaidlused. Kuigi EL võtab mõnikord WTOs oma kaubanduspartnerite suhtes meetmeid, on EL olnud WTO

vaidluste puhul ka vastupidises olukorras, eelkõige põllumajandussektoriga seotud juhtumite puhul.

WTO liikmena on EL samal ajal välja arendanud kahepoolsete maailma eri paigus asuvate üksikute riikide ja piirkondadega sõlmitavate kaubanduslepingute võrgustiku. Nimetatud lepingud täiendavad WTOs kaubandustöketel rahvusvaheliseks kaotamiseks astunud samme ning aitavad meil ja võtmetähtsusega kaubanduspartneritel saada kiiremini vastastikust kasu. Kõnealuste lepingute kohta on kehtestatud selged WTO eeskirjad, kus on kindlaks määratud kõnealuste lepingute tingimused, mis takistavad neid kasutamast teiste kaubanduspartnerite diskrimineerimiseks, ja kõik ELi lepingud on kooskõlas nende eeskirjadega.

*Maailmas tarbitakse meelsasti
ELi tooteid.*

© Bilderbox.com

Hüvedest osasaamine

Ent kaubanduslepingud ei põhine üksnes kaubandushuvidel. EL pöörab erilist tähelepanu arengumaade huvidele ja on ammu tõdenud, et kaubandus võib edendada nende majanduskasvu ja tootmisvõimsust.

Arengumaad võivad ELi turule eksportida tollimaksuvabalt või vähendatud tariifimääraga 7200 toodet, mis kuuluvad ELi üldise soodustuste süsteemi (GSP) alla. Spetsiifiliste arenguvajadustega haavatavad riigid on tollimaksust vabastatud kõigi GSP alla kuuluvate kaupade puhul. See on ühepoolne soodustus, mis ei nõua soodustuste saajatelt samasugust käitumist. Maailma 50 vähim arenenud riiki võivad kõiki oma

tooteid (v.a relvad ja laskemoon) täiesti vabalt ELi turule eksportida.

ELi ja 79 Aafrika, Kariibi mere ja Vaikse ookeani piirkonna (AKV) riigi erilisele kaubandus- ja abipartnerlusele pandi alus 1975. aasta Lomé lepingutega. Kõnealust partnerlust arendatakse edasi nn majanduspartnerluslepingute kaudu. Need lepingud ühitavad ELi kaubanduse ja abi uuel viisil. AKV riike julgustatakse soodustama majandusintegratsiooni ümberkaudsete naabritega kui samu nende ülemaailmse integratsiooni suunas, samal ajal kui abi antakse rohkem institutsioonide väljaarendamisele ja heale valitsemistavale. Majanduspartnerluslepingu alusel saab arengumööde ELi ja AKV riikide partnerluse nurgakiviks.

Ilmastikukindlatel maanteedel on Aafrika arengus elutähtis osa.

© ECEuropeAid

Tulevikku suunatud välis- ja julgeolekupoliitika

Idee, mille kohaselt peaksid ELi riigid oma strateegiliste huvide edendamise ja kaitsmise nimel ühiselt tegutsema, on sama vana kui Euroopa Liit ise. See tekkis 1954. aastal, kui kuus asutajaliiget püüdsid edutult luua Euroopa Kaitseühendust. Nad asutasid hoopis Euroopa Majandusühenduse.

Praeguse välis- ja julgeolekupoliitika juured võib leida Euroopa poliitilise koostöö protsessist, mis algatati 1970. aastal, et kooskõlastada ELi riikide seisukohta olulistest välispoliitika päevaküsimustes. Otsuseid võeti vastu konsensusel teel ja mõnikord osutus nõutava ühehäälsuse saavutamine raskeks, kui tegemist oli tundlike küsimustega, mille puhul eri riikide huvid lahknud.

Kui EL laienes ja hakkas tegelema uute poliitikavaldkondadega, tõhustas ta jõupingutusi selleks, et tema rahvusvaheline diplomaatiline ja julgeolekualane roll oleks rohkem kooskõlas tema majandusliku võimsusega. 1990. aastatel pärast Jugoslaavia kokkuvarisemist Kagu-Euroopas puhkenud konfliktid veensid ELi juhte, et on vaja tõhusalt koos tegutseda. Viimasel ajal on seda veendumust süvendanud rahvusvahelise terrorismi vastane võitlus. Ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) põhimõte sai ametliku kuju 1992. aastal Maastrichti lepingus. Selles määrati kindlaks, milliseid diplomaatilisi ja poliitilisi meetmeid võib EL konfliktide ärahoidmiseks ja lahendamiseks kasutusele võtta.

Inim- ja majanduslike kulude vähendamine

Alates 1990. aastast on maailma eri paigus toimunud konfliktides hukkunud üle 4 miljoni inimese. 90% neist olid tsiviilelanikud. 1990. aastate seitsme suurima konfliktiga tegelemine läks rahvusvahelisele üldsusel maksma 200 miljardit eurot, mida oleks muidu saadud kasutada rahumeelsetel eesmärkidel. Sellepärast ongi Euroopa Liit otsustanud tegutseda tõhusamalt, et eeskätt ennetada konflikte. Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika (EJKP) on nüüd osa sellest püüdest.

Peale kiirreageerimissioonide, mis võimaldavad sekkuda kriisilukorra tekkimise varases järgus, on EJKP-l ka teabe kogumise ja analüüsimise kohustus ning võime jälgida rahvusvaheliste lepingute rakendamist, et olla valmis võimalikeks konfliktideks.

Kõnealused uued võimalused toetavad ELi tavapäraseid välissuhete meetmeid, sealhulgas tehnilist ja finantsabi, institutsioonide väljaarendamist ja hea valitsemistava toetamist arengumaades, humanitaarabi ning diplomaatilisi vahendeid, nagu poliitiline dialoog ja vahendamine. Sel viisil on EL valmis reageerima konkreetsetele olukordadele, kasutades selleks õigeid vahendeid.

Ebaõnnestumistest õppimine

Pärast seda, kui luhtusid ELi diplomaatilised püüded olla Jugoslaavia lagunemisel sõdivate poolte vahel rahuvahendajaks, ja pidades silmas olulisi konflikte Aafrikas, kiitsid ELi juhid 1999. aastal heaks konkreetse Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika (EJKP), mis kuulub ÜVJP üldisesse raamistikku. Esimesed sõjaväelised operatsioonid toimusid 2003. aastal Balkanil, varasemate diplomaatliste ebaõnnestumiste paigas, ja Kongo Demokraatlikus Vabariigis.

EJKP kohaselt võib Euroopa sõja- või politseijõude saata konfliktipiirkondadesse kriisireguleerimiseks, humanitaar- ja päästeoperatsioonideks, rahulvalveks ja isegi rahusobitamiseks. Samuti toetavad ja koolitavad nad kohalikku politseid.

Lisaks sellele on EL välja arendanud ka sõjalise kiirreageerimise võime, mis toimib NATOst eraldi, kuid juurdepääsuga NATO ressurssidele. See põhineb lahinguüksuse ideel. ELil on nüüd kogu aeg pidevas valmisolekus kaks lahinguüksust, mis võimaldab ELil tekkivatele kriisidele sõjaliselt reageerida. Lahinguüksused on paljurahvuselised, koosnevad umbes 1500 sõjaväelasest ja neid saab kasutada kuue kuu jooksul rotatsioonipõhimõttel.

ÜVJPga seotud otsuste tegemist on püütud aastate jooksul tõhustada, kuid võtmetähtsusega otsuste puhul on ikka nõutav ühehäälsus. Seda on mõnikord raske saavutada, nagu näitab see, kui erinevalt reageerisid ELi riigid USA juhitud Iraagi invasioonile.

ELil on nüüd sõjaline võime rahulvalveoperatsioone korraldada.

© EC

Abikäsi

ELi rahvusvahelise arengustrateegia üks osa on kaubanduse edendamine ja oma turu avamine. Teine on vaeste riikide vaesusest väljaaitamine otsest tehnilist ja finantsabi andes. Maailmas peab üle miljardi inimese ära elama ühe euro või veelgi vähemaga päevas. Kolmandik neist asub Sahara-taguses Aafrikas.

Euroopa Liit ja tema liikmesriigid annavad praegu 56% peamiste tööstusriikide jagatavast ametlikust arenguabist. 2006. aastal oli abi kogusuurus 47 miljardit eurot, mis on peaaegu 100 eurot kodaniku kohta. Samal ajal annab USA 53 eurot kodaniku kohta ja Jaapan 69 eurot kodaniku kohta. 2006. aastal suurenes Euroopa abi 0,42%ni rahvuslikust kogutulust, mis on ikka veel väiksem ÜRO seatud eesmärgist, mis on 0,7% rahvamajanduse kogutulust.

Vaid neli ELi riiki – Taani, Luksemburg, Madalmaad ja Rootsi – on ÜRO eesmärgi saavutanud (ja ületanud). EL on määranud arenguabi suurendamise tähtajaks 2015. aasta, mil liikmesriigid peavad olema tõstnud arenguabi 0,7%ni rahvamajanduse kogutulust, ja vaheeesmärgi, milleks on 0,56% rahvamajanduse kogutulust, saavutamise tähtajaks 2010. aasta. Aafrika riigid saavad igal aastal 15 miljardit eurot, mis on lõviosa ELi arenguabist.

Vaeste järjele aitamine

ELi arengukoostöö peamine eesmärk on kaotada vaesus säästva arengu kontekstis, samas püüeldes aastatuhande arengueesmärkide poole. ELi abiga püütakse täiustada põhilisi ainelisi ja sotsiaalseid infrastruktuure ning tootmisvõimsust,

samuti tugevdada demokraatlikke riiklikke institutsioone. Kõnealune toetus võib aidata ka vaestel riikidel saada kasu rahvusvahelise kaubanduse võimalustest ja meelitada ligi rohkem investeringuid, mis laiendaksid nende majanduslikku baasi.

Toetamaks inimõigusi, saadab EL vaatlejad maailma eri paigus toimuvatele valimistele.

Vaatamata AKV riikide eelissuhetele ELiga on paljud AKV riigid Euroopas turuosa kaotanud ning maailmamajanduses järjest tähtsusetumaks muutunud. Seepärast on välja töötatud majanduspartnerluslepingute põhimõte.

ELi arengukoostöö eesmärk on aidata ebasoodsas olukorras olevatel Kolmanda Maailma inimestel saavutada kontrolli nende enda arengu üle. See tähendab tõsist tegelemist nende haavatavuse allikatega, sealhulgas toidu ja puhta vee või tervishoiu, hariduse ja töökohtade ning tervisliku keskkonna halva kättesaadavusega. See tähendab ka haiguste vastu võitlemist ja odavate ravimite kättesaadavuse suurendamist, et vältida selliste hädadega nagu AIDS, ning

kõnealuste riikide võlakoorma vähendamist, et niigi nappe ressursse ei suunataks elutähtsate riiklike investeeringute asemel tööstusriikides asuvate laenajate kätte. EL kasutab arengukoostööd ka inimõiguste ja soolise võrdõiguslikkuse edendamiseks ning konfliktide ärahoidmiseks.

EL annab abi mitmel viisil: valitsustega tehtava otsekoostöö, üksikprojektide rakendamise (sageli valitsusväliste organisatsioonide kaudu), humanitaarabi, kriiside ärahoidmiseks osutatava abi ja kodanikuühiskonna toetamise näol. Järjest suurem osa abist suunatakse partnerriikide üldistesse ja valdkondlikesse eelarvetesse kohaliku vastutuse suurendamise eesmärgil.

Väikeste summadega võib palju ära teha

Euroopa Liit on aastate jooksul rahastanud tuhandeid Kolmanda Maailma arenguprojekte. Tihtipeale võib väikeste rahasummadega palju ära teha. Viimase aja saavutuste hulka kuuluvad:

- India Gujarati osariigi 250 naise toetamine käsitöö eksportimisel Euroopasse, Põhja-Ameerikasse ja Jaapanisse;
- Belize'i kohaliku äriühingu toetamine üleminekul säästvale metsaraietele ja metsa majandamisele;
- Kesk-Kameruni talupidajatele abi andmine tootmise mitmekesistamiseks;
- Uganda väiketalupidajate õpetamine oluliste ettevõtluse tugiteenuste kasutamise kulusid jagama.

Humanitaarabi

Riigid ja piirkonnad, kellele Euroopa Liit humanitaarabi annab, on maailma kriisikollete loetelu peegeldus. Abi antakse tingimusteta. Ei ole vahet, kas tegemist on loodus- või inimtegevusest põhjustatud katastroofiga, eesmärk on aidata ohvraid võimalikult ruttu, olenemata nende rassilisest kuuluvusest ja usulistest eelistustest või nende valitsuse poliitilistest toekspidamistest.

EL juhib hädaolukordade rahastamist oma humanitaarabiameti (ECHO) kaudu. Alates selle loomisest 1992. aastal on ECHO tegutsenud rohkem kui 100 riigis üle kogu maailma, tarnides katastroofi-ohvritele olulist varustust ja hädaabi nii kiiresti kui võimalik. ECHO rahastab oma üle 700 miljoni euro suurusest aastaeelarvest ka meditsiinipersonali ja demineerimiskspertide tööd, transporti ja sidet, toidu- ning logistilist abi.

Keeruline aasta

2006. aasta oli eriti keerukas. ELi humanitaarabi järele tekkis lisavajadus järgmistel põhjustel:

- tuhandete ümberasanud inimeste täbar olukord Lõuna-Sudaanis Darfuris ja naaberriigi Tšaadi piirialadel tekkinud konflikti tõttu;
- palestiinlaste halvenev olukord Jordani Läänekaldal ja Gazas;
- Liibanonis Iisraeli ja Hezbollah' vahel peetud sõja humanitaartagajärjed.

ECHO tegutseb ka 60 muus riigis, sealhulgas Afganistanis, Kongo Demokraatlikus Vabariigis, Sri Lankas ja Tansaanis. EL jätkab nn unustatud kriiside ohvrite toetamist, kõnealune toetus moodustas

14% ELi 2006. aasta humanitaareelarvest. Peamisteks unustatud kriisipiirkondadeks peeti Nepali, Birma ja Tai piiriala, Tšetšeeniat ja Kashmiri ning Lääne-Sahara põgenike ebakindlat olukorda naaberriigis Alžeerias.

ELi humanitaarabi toidab teda ja paljusid teisi temasarnaseid.

© EC/ECHO/François Guemans

Meeskonnatöö

Euroopa Komisjon, kes on ECHO kaudu tegutsedes aktiivne humanitaarabi andja, teeb tihedat koostööd meetmeid rakendavate partneritega – valitsusväliste organisatsioonide, ÜRO organite ning Punase Risti ja Punase Poolkuu liikumi-

sega –, et pakkuda toitu ja varustust, puhast vett ja kanalisatsiooni, peavarju, meditsiinasutusi ning ajutisi kommunikatsioonisüsteeme. EL eeldab, et praegune suur looduskatastroofide ja konfliktide hulk ei vähene, ja on suurendanud vajaduste kiire hindamise kogemustega väliametnike arvu, et parandada humanitaarabi andmist.

Pikaajaline kriis Tšetšeenias

1994. ja 1999. aasta konfliktid mõjutavad Tšetšeenia elanikke veel praegugi ja senini püsib vajadus humanitaarabi järele. Umbes veerand Tšetšeenia vabariigi ligikaudu 800 000 inimese suurusest elanikkonnast asus ümber. Paljud neist on viimastel aastatel naabruses asuvatest Inguššiast ja Dagestanist naasnud. Elamistingimused on viletsad kogu Tšetšeenias, sealhulgas pealinnas Groznõis.

Ehkki olukord on paranenud, mis on võimaldanud ECHO-l esmakordselt pärast 1999. aastat vähendada oma programmi raames rakendatavaid meetmeid, sõltuvad paljud inimesed ikka veel abirahast, mida antakse selliste organisatsioonide nagu Punane Rist, ÜRO Pagulaste Ülemkomissari Amet ning Maailma Toiduprogrammi kaudu. EL rahastab oma programmi osana haavatavate piirkondade elanike õpet, mille eesmärk on suurendada nende majanduslikku sõltumatust. Kõnealune õpe hõlmab tulutoovaid tegevusi, nagu kasvuhoonete ehitamine ja nende eest hoolitsemine.

© ECECHO/Dominika Czirvi

Tšetšeenia naised tutvuvad eneseabi projektidega.

Üleilmastunud ja tihedalt seotud

Selleks, et osaleda tihedalt seotud maailma üleilmastunud majanduses, peab Euroopa Liit järjest enam vaatama kaugemale traditsioonilistest diplomaatilistest ja kaubanduslikest meetmetest. Kehtestatud on uued rahvusvahelised eeskirjad, mis käsitlevad näiteks finantsurgete või töö-, tervishoiu- ja keskkonnanoodeid. Erilahendused alati ei toimi. Võtame näiteks energeetika ja keskkonna.

Ülemaailmne soojenemine

Euroopas on valitsused, kodanikud ja ettevõtjad jõudnud üksmeelele, et EL peab kiiresti võtma meetmeid ülemaailmse soojenemise suhtes, mis on peamiselt seotud fossiilkütuste (kivisüsi, nafta ja gaas) kasutamise tagajärjel õhku paiskava süsinikdioksiidi heitega. ELi tegutsemine kõnealuse probleemi lahendamisel mõjutab teisi riike. EL on haaranud rahvusvahelise juhtrolli ülemaailmse soojenemise mõjude piiramisel Kyoto protokolliga kohaselt ja on lubanud vähendada oma süsinikdioksiidi heidet 2008.–2012. aastal 8% selle 1990. aasta tasemest. Pärast seda kavatseb EL vähendada kasvuhooonegaaside heidet veel 20% (30% juhul, kui teised riigid järgivad tema eeskujut).

EL on ka kasutusele võtnud maailma esimese turupõhise süsinikdioksiidi heitkoguste vähendamise mehhanismi. Ta on kehtestanud tööstusettevõtetele lubatud CO₂ heitkoguse ülemmäära, jättes äriühingutele vabaduse osta või müüa kättesaadavaid saastekvoote, olenevalt sellest, kas nende näitajad jäävad nende suhtes kehtestatud ülemmäärast alla- või mitte. Samal ajal teeb EL teiste

riikidega (nt Hiinaga) koostööd energia tõhusama kasutamise ja fossiilkütuste puhtama põletamise viiside väljatöötamiseks.

Energiasõltuvus

Kuigi EL püüab vähendada oma energiatarbimist ja edendada taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, suureneb tema sõltuvus fossiilkütuste välis- tarnijatest. Selle peamine põhjus on, et ELi enda nafta- ja gaasivarud vähene-

ELi imporditakse gaasi nii laevadega kui ka torujuhtmete kaudu.

© Maticorn FileStockbyte/Getty Images

vad. Euroopa Liit on energiainportijana esimesel ja tarbijana teisel kohal maailmas.

EL saab juba praegu peaaegu poole oma gaasitarneist, mis on kõige vähem saastav fossiilkütus, vaid kolmest riigist (Venemaalt, Norrast ja Alžeerias) ja kui lähiajal ei asuta radikaalselt tegutsema, suureneb ELi sõltuvus importnaftast praegusest 50%-lt 70%ni. Peale selle suureneb ülemaailmne nõudlus nafta ja gaasi järele, kui sellised riigid nagu Hiina ja India laiendavad oma majandustegevust.

Seepärast on ELi huvides vähendada oma sõltuvust väikesearvulisest tarnijakonnast ja tihendada suhteid nendega, kellest ta kõige rohkem sõltub, et nad

saaksid kaubanduspartnerlusest vastastikust kasu. ELi strateegia hõlmab investeeringute, tehnosiirde, mõlemapoolse turulepääsu ja kaubandussuhete prognoositavuse alast koostööd selliste riikidega nagu Venemaa, kes on fossiilkütuste ja potentsiaalselt ka elektrienergia peamine allikas, ning Põhja-Aafrika, Pärsia lahe ja Kesk-Aasia nafta- ja gaasitootjad.

EL ja seitse Kagu-Euroopa riiki on loonud ühtse energeetikahenduse, kus kõikidele liikmetele kehtivad ühesugused energiaturu eeskirjad. EL saab kasu kõnealuseid riike läbiva gaasi- ja elektrienergia suuremast varustuskindlusest. Nende seitsme riigi energiaturud toimivad tõhusamalt, kui nad rakendavad ELi eeskirju ja nõudeid.

Maailma valuutaturgudel kaubeldakse aktiivselt euroga.

© Image Source Phil/Getty Images

Maailmavaluuta

Pärast euro loomist 1999. aastal on see muutunud maailmavaluutaks, mis jääb kaubandustehingutes ja kogu maailma riikide reservvaluutana kasutamise pool-est alla üksnes dollarile. Rahvusvahelisel võlakirjade turul on euro dollarit isegi edestanud, nt 2005. aastal oli 46% tasumata võlakirjadest eurodes ja 37% dolla-rites.

Euro on vastastikuse kokkuleppe koha-selt ametlikult kehtiv valuuta kolmes ELi mittekuuluvus riigis: Monacos, Vatikanis ja San Marinos. Andorra, Kosovo ja

Montenegro kasutavad seda oma *de facto* valuutana. Paljud riigid kasutavad eurot ühena referentsvaluutadest oma vahetuskursipoliitika kindlaksmäärami-sel. Kõnealuste riikide hulka kuuluvad Botswana, Horvaatia, Iisrael, Jordaania, endine Jugoslaavia Makedoonia Vaba-riik, Liibüa, Maroko, Serbia, Tuneesia ja Venemaa.

Euro roll maailma keskpankade reserv-valuutana on alates 1999. aastast suure-nenud, peamiselt dollari ja Jaapani jeeni arvelt. Euro kasutusele võtnud arengu-maid on rohkem kui samamoodi toimi-nud tööstusriike. Tabelis esitatud arvud iseloomustavad kõiki riike.

Peamiste valuutade kasutamine maailmas

Peamiste valuutade protsent kõikide riikide reservihoiustest.

	1999	2005
USA dollar	71,0	66,5
euro	17,9	24,4
jeen	6,4	3,6
naelsterling	2,9	3,8
Šveitsi frank	0,2	0,1
muud	1,6	1,6

Allikas: Rahvusvaheline Valuutafond, 2006. aasta aruanne.

EL ja tema naabrid

50 aasta jooksul on Euroopa Liit ühendanud ühe maailmajao Atlandi ookeanist Musta mereni. Tema liikmete arv on kasvanud kuult 27ni. Kuna Euroopa Liit on avatud igale demokraatlikule ja turu-

majandust rakendavale Euroopa riigile, mis tuleb toime liikmesusega kaasneva te õiguste ja kohustustega, on laienemine pidev protsess. Kandidaatidest ja liituda soovijatest puudust ei ole.

Kandidaadid ja taotlejad

Praegu on liikmekandidaate kolm: Horvaatia, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik ja Türgi. Pärast läbirääkimiste lõppemist peab iga uue liikme vastuvõtmise heaks kiitma iga ELi riik ja Euroopa Parlament.

Lisaks kolmele kandidaadile on neli Lääne-Balkani riiki (Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Montenegro ja Serbia) ELi potentsiaalsed liikmekandidaadid. EL on juba võimaldanud enamikule ekspordile kõikidest Lääne-Balkani riikidest vaba juurdepääsu oma turule ja toetab nende riiklike reformikavasid.

Istanbul: Türgi on ELi liikmekandidaat.

© Shutterstock/Polaris, 2007

Lisaks kandidaatriikidele on Euroopa Liidul kõige tihedamad suhted veel nelja naabriga: Islandi, Liechtensteini, Norra ja Šveitsiga. Nad kõik on Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmed ja on seni olnud ELi liikmeks saamise vastu. Neis neljas riigis on õigusnormid viidud kooskõlla suure osa ELi ühtset turgu käsitlevate õigusaktidega ja nad järgivad ELi muudes poliitikavaldkondades. Peale Šveitsi osalevad kõik nad koos ELiga Euroopa Majanduspiirkonnas (EMP).

Sidus naabruspoliitika

Euroopa Liit tegutseb selle nimel, et tugevdada suhteid idas ja lõunas asuvate naaberriikidega. Ehkki Venemaa, Ukraina, Moldova ning Kaukaasia ja Kesk-Aasia vabariigid ei ole ELi kandi-

daatriigid, loovad nad Euroopa Liiduga eraldi sidemeid, mis põhinevad partnerlus- ja koostöölepingutel, mis hõlmavad kaubandust ja muid majandussektoreid ning ühistegevust paljudes ühist huvi pakkuvates valdkondades.

Venemaaga sõlmitud leping on teistest laiaulatuslikum. Selles keskendutakse majandusküsimustele, teadus- ja hariduskoostööle ning sise- ja välisjulgeolekule. EL soovib ajakohastada suhteid uue raamlepingu abil, mis hõlmaks muu hulgas tihedamat energeetikakoostööd. Ukraina puhul on eesmärk alustada läbirääkimisi ulatusliku vabakaubanduslepingu üle.

Piirkondlikud rühmad

Lisaks kahepoolsetele sidemetele tihendab EL suhteid rahvusvaheliste organisatsioonidega (sealhulgas ÜRO, NATO ja Euroopa Nõukoguga) ning kogu maailma piirkondlike rühmitistega. See võimaldab ELil suurendada kauba- ja investeerimisvooge asjaomaste piirkondadega, eelkõige Ladina-Ameerikas ja Aasias. Aasia partnerite puhul on EL liikunud kaubandus- ja abistamispoliitika juurest tasakaalustatumate suhete suunas, mis kajastab Aasia partnerite tootmisvõimsuse ja kauplemisvõime suurenemist.

Lõunapoolsete partneritega seoses on ELi eesmärk olnud luua ELi, Vahemere rannikul asuvaid araabia maid ja Iisraeli hõlmav hiigelsuur vabakaubanduspiirkond. Kõnealuste riikide ja ELi vahel sõlmitud assotsiatsioonilepingud on suhte üks külg, kuid praegu tegeletakse suhete laiendamisega teistele valdkondadele, nagu teenused ja investeerinud.

Selleks, et ELi ida poole laienemine ei tooks kaasa uute eraldusjoonte teket

Euroopa Liidu ja tema naabrite vahel, lõi Euroopa Liit 2004. aastal oma naabruspoliitika (ENP). See hõlmab kõiki Vahemere maid ja Ida-Euroopa riike ning Kaukaasiat, kuid mitte Venemaad. ENP eesmärk on saavutada majandus- ja poliitilised eelisuhted Euroopa Liidu ja iga tema naaberriigi vahel. Partnerriikidele antakse ajavahemikus 2007–2013 abi kokku 12 miljardi euro eest, mis tähendab abi 32% kasvu.

Tugevaimad sidemed

ELi välissuhete keskmes on sidemed Ameerika Ühendriikidega. Lisaks hiigelsuurtele üleatlandilistele kauba- ja investeerimisvoogudele on mõlemal poolel ühised väärtused ja kohati ka ühised huvid. USA on algusest peale toetanud Euroopa lõimumist.

Kõnealuste sidemete püsivad tunnused on kontaktid ja dialoog äriühingute, ametiühingute ja keskkonnaorganisatsioonide, Euroopa Parlamendi ja USA Kongressi liikmete ning paljude teiste vahel. Viis, kuidas EL ja USA on lahendanud kahepoolseid probleeme, on olnud eeskujuks Euroopa Liidu suhetele teiste riikidega, nagu Jaapan ja Kanada.

Loe lisaks

Lisateavet Euroopa Liidu välissuhete eri aspektide ja ELi esinduste kohta maailma eri paigus võib leida veebilehelt ec.europa.eu/world

„50 aastat – 50 lugu solidaarsusest“: väljaanne sisaldab 50 lugu Euroopa solidaarsusest nendega, kes ei kuulu ELi ja kes seda kõige enam vajavad: vaeste, näljaste, haigete ja vabadusest ilmajätutega. ec.europa.eu/europeaid/reports/50-50/50-50_et.pdf

Euroopa Komisjon

EL maailmas

Euroopa Liidu välispoliitika

Sari „*Arenev Euroopa*”

Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus

2007 – 22 lk – 16,2 × 22,9 cm

ISBN 978-92-79-06083-0

Olles teadlik oma ülemaailmsest majanduslikust ja kaubanduslikust tähtsusest, kasutab Euroopa Liit oma mõjuvõimsust nii teiste kui iseenda huvides. EL edendab jõukuse kasvu ja toetab demokraatlikke väärtusi kogu maailmas, aidates seeläbi tagada stabiilsust ja kodanike heaolu omaenda piirides. Uute riikide lõimumine ELiga tugevdab viimase rolli rahvusvahelisel areenil. EL on maailma suurim kaubandusjõud, kuid ka suurim arengumaade abistaja. Ta on välja arendanud tulevikku suunatud välis- ja julgeolekupoliitika, mis võimaldab korraldada Euroopas ja mujal maailmas kriisireguleerimis- ja rahuvalveoperatsioone. EL on võtnud tänapäeva keerukas maailmas lisaks traditsioonilistele välispoliitilistele meetmetele tarvitusele uusi abinõusid. EL on näiteks haaranud rahvusvahelise juhtrolli ülemaailmse soojenemise ja kliimamuutuse küsimuste lahendamisel. Ülemaailmsed probleemid nõuavad ülemaailmseid lahendusi.

Lisateave Euroopa Liidu kohta

Online

Teave on kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes kättesaadav Euroopa veebisaidil europa.eu

Külastage meid

Üle kogu Euroopa on sadu kohalikke ELI teabekeskusi. Lähima keskuse aadressi leiata veebilehelt europedirect.europa.eu

Helistage või kirjutage meile

Europe Direct on teenus, mis aitab leida vastuseid Euroopa Liiduga seonduvatele küsimustele. Kontakteeuda on võimalik tasuta telefoniliinil **00 800 6 7 8 9 10 11** (telefoniautomaadist väljaspool ELi helistades (+32) 2999 696) või saates elektronkirja aadressilt europedirect.europa.eu

Lugemist Euroopa kohta

ELI käsitlevad trükised hiireklõpsu kaugusel EU Bookshopi veebilehel bookshop.europa.eu

EESTIKEELSET TEAVET JA VÄLJAANDEID EUROOPA LIIDU KOHTA LEIATE:

Euroopa Komisjoni esindus Eestis

Rävala 4, Euroopa Liidu maja
10143 Tallinn
Tel: (+372) 6264 400
Faks: (+372) 6264 401
E-post: COM-REP-TLL@ec.europa.eu
www.euroopaliiit.ee

Euroopa Parlamendi infobüroo Eestis

Rävala 4, Euroopa Liidu maja
10143 Tallinn
Tel: (+372) 6306 969
Faks: (+372) 6306 968
E-post: eptallinn@europarl.europa.eu
www.europarl.ee/

Rahvusraamatukogu

Euroopa Liidu infokeskus

Tõnismägi 2
15189 Tallinn
Tel: (+372) 6307 330
Faks: (+372) 6451 997
E-post: elik@nlib.ee

Eurotelefon

Tel: 0 800 3330
E-post: info@eurotelefon.ee

Tartu Ülikooli Raamatukogu eurodokumentatsiooni keskus

W. Struve 1
50091 Tartu
Tel: (+372) 7375 780
E-post: paring@utlib.ee
www.euroinfo.ee/

Audentese Ülikooli

eurodokumentatsiooni keskus

Tondi 84
11316 Tallinn
Tel: (+372) 6996 596
Faks: (+372) 6996 600
E-post: ylikool@audentes.ee

Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoja

euroinfo keskus
Toom-Kooli 17
10130 Tallinn
Tel: (+372) 6448 079
Faks: (+372) 6460 245
E-post: einfo@koda.ee
www.koda.ee/euroinfokeskus/

EUROPE DIRECTI EESTI
INFOPUNKTIDE KONTAKTANDMED:

Tallinna infopunkt

Eesti Rahvusraamatukogu
Tõnismägi 2
15189 Tallinn
Tel: (+372) 6307 466
Faks: (+372) 6451 997
E-post: edir@nlib.ee
elik.nlib.ee/europedirect

Lõuna-Eesti infopunkt

Tartu Ülikooli Raamatukogu
W. Struve 1
50091 Tartu
Tel: (+372) 7375 725
Faks: (+372) 7375 725
E-post: edir@euroinfo.ee
www.euroinfo.ee/ed

Kesk-Eesti infopunkt Paides

Järva maavalitsus
Rüütli 25
72713 Paide
Tel: (+372) 3859 662
Faks: (+372) 3850 519
E-post: edir@jarvamv.ee
www.jarvamv.ee

Pärnumaa infopunkt

Pärnu maavalitsus
Akadeemia 2
80088 Pärnu
Tel: (+372) 4479 739
Faks: (+372) 4479 735
E-post: edir@parnumaa.ee
www.mv.parnu.ee/

Euroopa Komisjoni ning Euroopa Parlamendi esindused ja bürood on olemas kõikides Euroopa Liidu liikmesriikides. Euroopa Komisjoni delegatsioonid asuvad üle maailma.